

SXEDIO.738

15.1.1964: ΑΡΧΙΖΕΙ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ. ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Η Πενταμερής διάσκεψη άρχισε στο "Μάλμπορω Χάους" στο Λονδίνο στις **15** Ιανουαρίου **1964**. Σ' αυτήν πήραν μέρος η Αγγλία με επικεφαλής τον Υπουργό Κοινοπολιτειακών Σχέσεων Ντάνκαν Σαντς, η Τουρκία, η Ελλάδα και η Κύπρος, με επικεφαλής τους Υπουργούς Εξωτερικών Φεριτούν Εργκίν, Εανθόπουλο Παλαμά, και Σπύρο Κυπριανού, και οι Γλαύκος Κληρίδης και Ραούφ Ντενκτάς επικεφαλής της Ελληνικής και της Τουρκικής Κοινότητας της Κύπρου.

Σύμφωνα με ευρεία επίσημη περίληψη των πρακτικών της διάσκεψης όπως εκδόθηκαν από το Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών (**London Conference on Cyprus, January 1964, August 1979**) τις εργασίες της διάσκεψης άνοιξε ο Ντάνκαν Σαντς ο οποίος δήλωσε ότι η συνάντηση πραγματοποιείται υπό τη σκιά πολύ τραγικών γεγονότων στην Κύπρο και ότι η Βρετανία αγωνιά να δει τα αισθήματα φιλίας να αναπτυχθούν μεταξύ των δυο κοινοτήτων.

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στην Κοινή Δύναμη που δημιουργήθηκε πριν από τρεις εβδομάδες, σύμφωνα με τη Συνθήκη του **1960**, με αποστολή την αποκατάσταση της τάξης στην Κύπρο.

Είπε επίσης ότι η Βρετανία πρόσφερε **2.500** άνδρες για τον σκοπό αυτό, οι οποίοι πέτυχαν στην ειρηνευτική αποστολή τους διότι απολαμβάνουν της εμπιστοσύνης και καλής θέλησης και των δύο πλευρών. Επίσης υπέδειξε ότι η Βρετανία δεν μπορεί να συνεχίσει να ενεργεί ως χωροφύλακας στην Κύπρο για πάντα και ότι τα βρετανικά στρέυματα θα συνεχίσουν να εκπληρώνουν την αποστολή τους μέχρι να εξευρεθεί μια έντιμη και λειτουργήσιμη λύση στα προβλήματα από τα οποία δημιουργήθηκαν τα επεισόδια.

Αναφερόμενος στην κοινή πίστη ότι η Διάσκεψη προορίζεται να αποτύχει ο Σαντς είπε:

"Αν αποτύχουν οι διαπραγματεύσεις στο Λονδίνο, αυτό θα δημιουργήσει αισθήματα απελπισίας τα οποία αναπόφευκτα θα οδηγήσουν την κάθε πλευρά να προσπαθήσει να επιβάλει τη δική της λύση διά της βίας. Εάν εκραγούν και πάλι συγκρούσεις για δεύτερη φορά, θα είναι πολύ πιο δύσκολο να σταματήσει παρά στην τελευταία περίπτωση και η Κύπρος για μια φορά πάλι θα αντιμετωπίσει όλους τους κινδύνους εσωτερικούς και εξωτερικούς, που αποτράπηκαν με δυσκολία λίγες εβδομάδες προηγουμένως. Η προοπτική της αποτυχίας είναι πολύ δυσόιωνη"

Ο Ντάνκαν Σαντς κατέληξε λέγοντας ότι η επίτευξη λύσης αποτελεί δύσκολη προσπάθεια, αλλά τόνισε ότι η κάθε αντιπροσωπεία έχει μια σημαντική συνεισφορά να κάνει και ότι πρέπει να βρουν μια λύση.

Στη δεύτερη συνάντηση που ακολούθησε έκαμαν δηλώσεις οι διάφοροι αντιπρόσωποι.

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Φερντιντίν Ερκίν σε μια μακρά δήλωση του έδωσε έμφαση στη γεωγραφική θέση της Κύπρου και στη σύσταση του πληθυσμού της Κύπρου.

Ο κ. Ερκίν αναφέρθηκε στη στρατηγική σημασία της Κύπρου και τόνισε ότι "η νήσος είναι ζωτικής σημασίας για την Τουρκία, όχι μόνο λόγω της ύπαρξης της τουρκικής κοινότητας στη νήσο, αλλά επίσης λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης". Επίσης ανέφερε ότι "η Κύπρος είναι γεωγραφικά συνέχεια της Ανατολίας" και ότι η στρατηγική της σημασία θα πρέπει να εξετασθεί ως εξής:

"Πρωτον, λόγω της μεγάλης έκτασης της και της κατάλληλης τοποθεσίας της στην Ανατολική Μεσόγειο, η νήσος αποτελεί μια εύκολη βάση και κρατά υπό τον έλεγχο την Ανατολική Μεσόγειο. Εν όψει της συνεχιζόμενης παγκόσμιας στατηγικής, η Τουρκία είναι μια χώρα εντός της Δύσης και ακόμη στην Αντλαντική περιοχή. Στην πραγματικότητα η Τουρκία είναι στενά συνδεδεμένη με τις θαλάσσιες οδούς οι οποίες φθάνοντας από τον Ατλαντικό προς την

Ανατολική Μεσόγειο, συνδέονται με τα νοτιανατολικά λιμάνια. Όλες αυτές οι γραμμές εφοδιασμού βρίσκονται υπό τον έλεγχο της νήσου Κύπρου, που απέχει μόλις **40** μίλια από τις νότιες ακτές της Τουρκίας.

Από την άλλη, η Κύπρος αποτελεί βάση πίσω από το αμυντικό σύστημα της Τουρκίας και κατά συνέπεια της Δύσης, το οποίο είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί προς τις ακτές της Ανατολικής Μεσογείου και της Βορείου Αφρικής από τη Μέση Ανατολή όπως επίσης και από τα Βαλκάνια".

Ο Φεριτούν Ερκίν πρόσθεσε ότι "λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης, η Κύπρος και η Άμυνα της Τουρκίας θα πρέπει να εξετασθούν μαζί. Επιπλέον, από την άποψη της άμυνας στην Ανατολική Μεσόγειο, η Κύπρος, σε σχέση με την Τουρκία και το ΝΑΤΟ, θα πρέπει να εξετασθεί ως ένα αδιαχώριστο συστατικό της άμυνας της Τουρκίας και της Ελλάδας. Είναι σαν συνέχεια αυτού του γεγονότος ότι η Συνθήκη Συμμαχίας μεταξύ Τουρκίας, Ελλάδας και Κύπρου που επιτεύχθηκε και η άμυνα της νήσου έχει τύχη εγγύησης.

Σχετικά με τη σύσταση του πληθυσμού, ο κ. Ερκίν ανέφερε ότι δεν υπάρχει ιθαγενής λαός ή Έθνος της Κύπρου, αλλά δυο βασικές κοινότητες, η Ελληνική και η Τουρκική, οι οποίες ανεπτύχθησαν κεχωρισμένα και αποτελούν τμήματα δυο γειτονικών χωρών, της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Επίσης ο κ. Ερκίν είπε ότι οι δυο κοινότητες δεν μπορούν να εξετασθούν χωριστά ως θέμα αριθμού και έτσι δεν πρέπει να θεωρούνται από την πλευρά της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας. Είναι αδύνατο να εξετάζεται το κυπριακό πρόβλημα ως εάν να υπάρχει στη νήσο μόνο μια ιθαγενής εθνική ομάδα και να καθορίζεται ένα πολιτικό καθεστώς στηριζόμενο σ αυτή την υπόθεση.

Ο Ερκίν αναφέρθηκε στις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου και είπε ότι "οι συμφωνίες δημιούργησαν τους δεσμούς που καθιστούν τους

λαούς της νήσου τμήματα των γειτονικών χωρών."

Σχετικά με το εσωτερικό καθεστώς της Κύπρου, είπε ότι το Σύνταγμα εγκαθίδρυσε ένα είδος Ομοσπονδιακού κράτους στηριζόμενο στις δυο κοινότητες.

Όσον αφορά το εσωτερικό καθεστώς της Κύπρου είπε ότι οι δυο συμβαλλόμενες δυνάμεις εξασφάλισαν για τις αντίστοιχες κοινότητες τους το δικαίωμα της ύπαρξης στη νήσου και ότι η τρίτη δύναμη διασφάλισε τις στρατιωτικές της βάσεις για την εκτέλεση των στρατηγικών της καθηκόντων προς όφελος της Δύσης.

Πρόσθεσε ότι αυτοί οι σκοποί επιτεύχθηκαν με τη Συνθήκη Εγγυήσεως και τη Συνθήκη Συμμαχίας και ότι είναι αδύνατο να θεωρηθεί το καθεστώς της Κύπρου εκτός του πλαισίου αυτών των Συνθηκών.

Στη συνέχεια ο κ. Ερκίν προσπάθησε διά μακρών να αποδείξει ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν εφάρμοσαν τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, ότι άρχισαν εκστρατεία εναντίον τους και ότι εξευτέλισαν το Σύνταγμα. Τελικά είπε ότι οι Τουρκοκύπριοι παραγνωρίστηκαν από τους Ελληνοκύπριους και κατηγορήσε τους ελληνοκύπριους ότι είναι υπεύθυνοι για τα γεγονότα του **1963**.

Στη συνέχεια μίλησε ο Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ξανθόπουλος Παλαμάς ο οποίος αναφέρθηκε στα τραγικά γεγονότα στην Κύπρο και τόνισε ότι "η Ελλάδα, αντιμετωπίζοντας εκτεταμένα στρατιωτικά μέτρα από τους Τούρκους φίλους της επέδειξε τη μεγαλύτερη αυτοσυγκράτηση παρά την έντονη πίεση του Τύπου και της Ελληνικής κοινής γνώμης".

Αναφέρθηκε επίσης στο Σύνταγμα της Κύπρου και είπε ότι αποδείχθηκε ανεφάρμοστο.

Τόνισε ότι αντί της δημιουργίας ενωμένου κράτους στο οποίο οι δυο κοινότητες να μετάσχουν με λογικό ποσοστό, το σύνταγμα παρήγαγε ένα μίγμα από δυο διακριτούς και αντιτιθέμενους πολιτικούς παράγοντες.

"Όπως το βλέπουμε τώρα,"προσθεσε,"το κύριο μειονέκτημα οφείλεται στο γεγονός ότι το σύνταγμα σκόπευε στη δημιουργία ενός ενωμένου κράτους διά

μέσου των διαχωριστικών τεχνασμάτων".

Η πλειψοφία, είπε, ανέπτυξε αισθήματα απογοήτευσης και ότι οποιαδήποτε πρωτοβουλία βρισκόταν κάτω από τα πυρά της μειονότητας.

Ο κ. Παλαμάς έδωσε έμφαση ότι η πρωτοβουλία που ανέλαβε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος να παρουσιάσει πρόταση για τροποποίηση μερικών σημείων του Συντάγματος με σκοπό να το κάμει πιο λειτουργήσιμο είχε καλούς σκοπούς και λήφθηκε με νόμιμο τρόπο, αλλά δυστυχώς η πρόταση απερρίφθη αμέσως από την τουρκική πλευρά. Αναφερόμενος στην Τριμερή Συνθήκη Εγγυήσεως είπε ότι η συνθήκη στόχευε να προσφέρει στο Τουρκικό Έθνος ουσιαστική διαβεβαίωση ότι η Κύπρος ποτέ δεν θα αποβεί κίνδυνος ή ακόμη και πιθανή απειλή έναντι της ασφάλειας της Τουρκίας.

Επίσης τόνισε ότι η παρουσία των αποσπασμάτων της Ελλάδας και της Τουρκίας στο νησί, δεν παρεμποδίζει την έκρηξη βίας, αλλά αντίθετα, δημιούργησε τον κίνδυνο απ' ευθείας σύγκρουσης μεταξύ των δυνάμεων της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Με τον ίδιο τρόπο, πρόσθεσε, η Συνθήκη Εγγύησης, παραδεχόμενη την πιθανότητα μονομερούς επέμβασης, ανοίγει έναν νέο μέτωπο μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας το οποίο μπορεί να προκαλέσει ανάφλεξη οποιαδήποτε στιγμή.

Τέλος ο κ. Παλαμάς υπέδειξε ότι σε μια μελλοντική διευθέτηση του προβλήματος θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πιο κάτω θεμελιώδη σημεία.

ΠΡΩΤΟ: Τα ενδιαφέροντα των υο κοινοτήτων στην Κύπρο θα πρέπει να επικρατήσουν των συμφερόντων όλων των άλλων μερών, σε περίπτωση που δεν μπορεί να επιτευχθεί λογική συνεργασία.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Η Κύπρος αποτελεί διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος και η ανεξαρτησία της Κύπρου θα πρέπει να επικρατήσει.

ΤΡΙΤΟ: Η ειρηνική συνύπαρξη και συνεργασία μεταξύ των δυο κοινοτήτων θα πρέπει να αποτελεί τη μόνη βάση στην οποία θα οικοδομηθεί μια τελική

διευθέτηση πάνω στα συνταγματικά προβλήματα.

ΤΕΤΑΡΤΟ: Η τουρκική κοινότητα ως μειοψηφία δικαιούται να έχει ισχυρές διασφαλίσεις.

ΠΕΜΠΤΟ: Σε οποιανδήποτε διευθέτηση, τα συμφέροντα του Ελεύθερου Κόσμου και του ΝΑΤΟ, θα πρέπει να δοθεί κατάλληλη σημασία.

Ο Ραούφ Ντενκτάς ανέφερε ότι η τουρκοκυπριακή αντιπροσωπεία πήγε στη διάσκεψη με τις ακόλουθες σκέψεις:

Πρώτον, ότι θα πρέπει να εξευρεθεί λύση στο πρόβλημα που δημιουργήθηκε από τα τραγικά γεγονότα της Κύπρου και να εργασθεί για μια ικανοποιητική λύση, η οποία να παρεμποδίζει την επανάληψη τέτοιων γεγονότων.

Δεύτερο, η τουρκική κοινότητα θα πρέπει να ικανοποιηθεί πλήρως "ότι οι υποθέσεις της δεν πρέπει να αναμιγνύονται με εκείνες της ελληνικής κοινότητας".

Στη συνέχεια ο Ντενκτάς είπε ότι η τουρκική πλευρά απέρριψε τις προτάσεις των ελληνοκυπρίων για αλλαγή στο σύνταγμα διότι στοχεύουν στην αφαίρεση όλων των δικαιωμάτων των Τουρκοκυπρίων και στη διάνοιξη του δρόμου προς την Ένωση. Επίσης είπε ότι η ρίζα όλων των προβλημάτων δεν είναι το Σύνταγμα αυτό καθ'εαυτό αλλά η απόφαση των Ελλήνων να μη το εφαρμόσουν.

Ο Ραούφ Ντενκτάς ανέφερε ότι τα δικαιώματα της τουρκοκυπριακής κοινότητας έχουν παραβιασθεί από τους ελληνοκυπρίους και τους κατηγορήσε ότι είναι υπεύθυνοι για τα τραγικά γεγονότα στην Κύπρο και για τις ωμότητες σε βάρος της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Επιπλέον ο Ντενκτάς είπε ότι οι Τουρκοκύπριοι "επιδιώκουν από τη διάσκεψη περισσότερες πραγματικές και ουσιαστικές εγγυήσεις" και υπέδειξε ότι:

"Δεν επιμένουμε σε ονόματα και καθορισμούς ή οτιδήποτε άλλο. Σε γραπτά κείμενα και συμφωνίες δεν έχουμε πλέον εμπιστοσύνη".

Ο Ντενκτάς προσπάθησε να αποδείξει ότι η

συνύπαρξη μεταξύ των δυο κοινοτήτων δεν ήταν δυνατή και ανέφερε ότι θα πρέπει να εξευρεθεί λύση "ώστε οι δυο κοινότητες να ζουν η μια δίπλα στην άλλη ως καλοί γείτονες.

Ο Ντενκτάς αξίωσε διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων με τη μετακίνηση όλων των φυσικών επαφών μεταξύ τους, ώστε η ασφάλεια της ζωής και και περιουσίας, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η τιμή και η δικαιοσύνη πρέπει να διατηρηθεί με κάθε θυσία για τις δυο κοινότητες χωριστά".

Ως πρώτο βήμα ο Ντενκτάς πρότεινε τη μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων σε άλλες περιοχές και την εγκαθίδρυση μηχανισμού "με βάσει τον οποίο να υπάρξει ανταλλαγή περιουσιών ή αποζημίωση".

Ο Ντενκτάς επανέλαβε:

"θα πρέπει να υπάρξει πλήρης φυσικός διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων που θα αναλάβουν να ζουν στην Κύπρο δίπλα, δίπλα ως καλοί γείτονες στη βάση ενός πολιτικού πλαισίου το οποίο να συμφωνηθεί.

"Η αρχή του διαχωρισμού είναι ουσιώδης και είναι απόλυτα ζωτική και επείγουσα και θα πρέπει να γίνει. Αυτό αποτελεί την μίνιμουμ απαίτηση για την ουσιαστική ασφάλεια των Τούρκων και την ασφάλεια της ζωής και της περιουσίας τους".

Στη συνέχεια ο Ραούφ Ντενκτάς είπε ότι το τουρκικό απόσπασμα στη νήσο θα πρέπει να αυξηθεί σε αριθμό "ώστε το αίσθημα της ασφάλειας να εγκαθιδρυθεί για καλά στην Κύπρο.

"Εγγύηση της Κοινοπολιτείας ή των Ηνωμένων Εθνών, δεν αποτελούν εγγυήσεις για την τουρκική κοινότητα,"είπε ο Ραούφ Ντενκτάς και κατέληξε:

"Εφθασε η ώρα για να καθορίσουμε κατά πόσον μπορούμε να βρούμε λύση διαχωρισμού (διαμελισμού) ή κατά πόσον θα πρέπει να προχωρήσουμε πλήρως μπροστά για τον διαμελισμό εάν δεν εξευρεθεί άλλη λύση".

Ο Γλαύκος Κληριδης, αρχηγός της ελληνοκυπριακής κοινότητας ανέφερε ότι ο σκοπός της Ελληνοκυπριακής αντιπροσωπείας είναι να

προσεγγίσει τα διάφορα προβλήματα με εποικοδομητικό τρόπο, αλλά τόνισε ότι θα πρέπει να παραμείνουν σταθεροί και δεν θα υπάρξει συμβιβασμός σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές. Είπε ότι θεμελιώδης αρχή είναι όπως η κυριαρχία και η εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου επικρατήσει. Μια άλλη βασική αρχή είναι ότι θα πρέπει να προέλθει ένα αληθινά ανεξάρτητο κράτος από αυτή διά διάσκηψη με το οποίο ο λαός της Κύπρου θα είναι κύριος των υποθέσεων του.

Επίσης είπε ότι οι ελληνοκύπριοι θέλουν να ενταχθούν σε ένα σύνταγμα, με πρόνοιες διεθνώς αναγνωρισμένες για τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους τους πολίτες της Δημοκρατίας αλλά δεν είναι προετοιμασμένοι να αποδεχθούν οποιονδήποτε σύστημα στο οποίο τα δικαιώματα να παρέχονται ξεχωριστά στην κάθε κοινότητα.

Ο κ. Κληρίδης τόνισε ότι δεν θα ήταν εποικοδομητική προσέγγιση να ξοδεύεται πολύτιμος χρόνος σε αντεγκλήσεις, σε μια προσπάθεια να επιρριφθεί το βάρος της ευθύνης από την μια πλευρά στην άλλη για ο,τι έγινε.

Παρά τα όσα έκαναν οι κ.κ. Ερκίν και Ντενκτάς που αφιέρωσαν αρκετό χρόνο με το να κατηγορήσουν την ελληνοκυπριακή πλευρά, ο κ. Κληρίδης διάβασε μια δήλωση του αντιπροέδρου δρος Κουτσιούκ, της 9ης Ιανουαρίου, 1963, στην παρουσία του τούρκου Υπουργού Εξωτερικών κ. Ερκίν, και αναφέρθηκε σε δηλώσεις που έκανε ο κ. Ντενκτάς, καλώντας τους τουρκοκύπριους νέους να αγωνιστούν για να μετατρέψουν την Κύπρο σε τουρκική και λέγοντας ότι "η τουρκική πλευρά στόχευε και ήταν προετοιμασμένη να πολεμήσει".

Ο κ. Κουτσιούκ ανέφερε:

"Οι τουρκοκύπριοι θα πρέπει να πραγματοποιήσουν ένα νέο υπέρ ανεξαρτησίας αγώνα και η αυξημένη βοήθεια μας βοηθά να εκτελέσουμε αυτόν τον αγώνα για την ελευθερία και την προστασία της ειρήνης".

Αναφερόμενος στο σύνταγμα της Κύπρου ο κ. Κληρίδης είπε ότι αποδείχθη πλήρως ως μη

λειτουργικό και ότι τα δικαιώματα που δόθηκαν στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, όχι μόνο ήσαν υπερβολικά, αλλά χρησιμοποιήθηκαν για να παρεμποδίσουν τη λειτουργία του κράτους και να επιφέρουν σχεδόν οικονομική καταστροφή και να παρεμποδίσουν την ανάπτυξη της χώρας.

Ο κ. Κληρίδης κατέληξε λέγοντας ότι η ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία θα πρέπει να εισέλθει σε λεπτομέρειες για το τι έγινε στο παρελθόν, αλλά ενδιαφέρεται για το τί θα γίνει για διασφάλιση του μέλλοντος.

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου Σπύρος Κυπριανού ανέφερε ότι οι αιτίες για τα τραγικά γεγονότα στην Κύπρο θα πρέπει να αναζητηθούν στις συμφωνίες και το Σύνταγμα και τόνισε ότι το Σύνταγμα της Κύπρου περιέχει όχι μόνο μη εφαρμόσιμα και αντιδημοκρατικά στοιχεία, αλλά επίσης περιλαμβάνει το διαχωρισμό του λαού, που αποτέλεσε την κύρια αιτία προστριβών.

Πρόσθεσε ο κ. Κυπριανού:

" Πιστεύω ότι όλοι μας έχουμε μάθει πολλά από την εφαρμογή αυτής της μη λειτουργικής θεωρίας του διαχωρισμού. Ας μη κάνουμε το ίδιο λάθος. Εάν κάποιος επιθυμεί να δασφαλίσει την ευτυχία και την πρόοδο για ολόκληρο το λαό της Κύπρου, είναι καθήκον μας να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες συνθήκες για αυτό και αυτό δεν μπορεί να γίνει με τη διαίρεση. Αντίθετα μπορεί να γίνει με την πλήρη και ολοκληρωμένη συνεργασία και μέσω της ενότητας.

Ο κ. Κυπριανού στη συνέχεια ανέφερε ότι τόσο η εμπειρία όσο και η πραγματικότητα απέδειξαν ότι οι συνθήκες για την Κύπρο με την Ελλάδα και την Τουρκία, που περιλαμβάνουν απαράδεκτα στοιχεία δεν μπορούν να ξεπεραστούν.

Επίσης ανέφερε ότι η Δημοκρατία της Κύπρου, ως ένα ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος, έχει Σύνταγμα βασιζόμενο σε δημοκρατικές αρχές, διεθνώς αναγνωρισμένες και αποδεκτές και είναι ελεύθερη από έξωθεν επεμβάσεις ή αναμίξεις και ότι τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα για όλους τους

πολίτες είναι προσατευμένα.

Ο κ. Κυπριανού κατέληξε σχολιάζοντας ορισμένα σημεία που ήγειρε ο Φεριτούν Εργκίν. Απέρριψε αναφανδόν οποιαδήποτε κατηγορία ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση είχε οποιονδήποτε προμελετημένο σχέδιο και τόνισε ότι σκόπευε να απαντήσει σε όλα τα σημεία που ηγέρθησαν από άλλες αντιπροσωπείες και ιδιαίτερα στα όσα ανέφερε ο κ. Ερκίν ότι η τουρκική Κυβέρνηση αποφάσισε να προσφύγει τελικά σε μονομερή δράση σύμφωνα με τη Συνθήκη.

Ο κ. Ερκίν σε δευτερολογία του είπε ότι συμφωνεί πλήρως με τα όσα ανέφερε ο κ. Σαντς ότι εάν ξεσπάσουν συγκρούσεις για δεύτερη φορά η Κύπρος για μια ακόμη φορά θα αντιμετωπίσει κινδύνους εξωτερικής επέμβασης προσθέτοντας ότι τη λέξη "επέμβαση", η οποία έδειχνε τους πραγματικούς σκοπούς της Τουρκίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΥΠΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΜΑΛΡΜΠΟΡΩ ΧΑΟΥΣ (16/1/1964)

Στη συνεδρία της υπεπιτροπής στις 16 Ιανουαρίου 1964 τόσο η ελληνοκυπριακή όσο και η τουρκουπριακή αντιπροσωπεία συνήλθαν υπο την προεδρία του Ντάνκαν Σαντς.

Στη διάρκεια αυτών των συνομιλιών η τουρκική πλευρά υπέβαλε ότι το θέμα της ασφάλειας των τουρκοκυπρίων αποτελούσε θέμα που απαιτούσε άμεση προσοχή πριν αρχίσει οποιαδήποτε συζήτηση για το Σύνταγμα και τις Συνθήκες Συμμαχίας και Εγγυήσεως. Ανέφεραν ότι ο μόνος τρόπος στον οποίο θα υπάρξει ασφάλεια για τους τουρκοκυπρίους είναι ο φυσικός διαχωρισμός των δυο κοινοτήτων.

Ζήτησαν τη μετακίνηση και ανταλλαγή πληθυσμών, ώστε οι Τούρκοι που ζουν σε απομονωμένα χωριά ή οι Τούρκοι που ζουν σε μικτά χωριά να επανεγκατασταθούν σε περιοχές κοντά στα τουρκικά χωριά. Επίσης εισηγήθηκαν όπως διευθετηθεί μια ανταλλαγή περιουσιών και αποζημίωση και ότι δεν ήταν έτοιμοι να εξετάσουν το συνταγματικό θέμα πριν από το θέμα της επανεγκατάστασης του πληθυσμού συμφωνηθεί.

Υπήρχαν διαφορετικές απόψεις μεταξύ του κ. Ντενκτάς και του κ. Χαλίτ Αλή Ριζά σχετικά με τη μετακίνηση του πληθυσμού σε χωριστές περιοχές. Ο Ντενκτάς είχε την άποψη δημιουργίας αριθμού τουρκοκυπριακών περιοχών, ενώ ο Αλή Ριζά είχε την άποψη όπως οι Τούρκοι εγκατασταθούν σε μια περιοχή και ότι θα ήταν καλύτερα για τους Έλληνες εάν θα μετακινηθούν από αυτή την περιοχή. Ο κ. Αλή Ριζά εξήγησε ότι η τουρκοκυπριακή περιοχή θα πρέπει να αποτελεί κράτος εντός κράτους σε μια ανεξάρτητη Κύπρο με τη δική της Κυβέρνηση και ότι θα δημιουργηθούν δυο ξεχωριστά κράτη τα οποία θα έχουν ένα σώμα συντονισμού στο κέντρο.

Ο Ντάνκαν Σαντς παρατήρησε ότι αυτή η άποψη αποτελούσε διαμελισμό.

Η ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία απέρριψε αμέσως την τουρκική πρόταση και εξήγησε επί μακρόν με αναφορά σε γεγονότα και αριθμούς ότι η μετακίνηση πληθυσμού και η δημιουργία ξεχωριστών περιοχών ήταν αδύνατο να γίνει.

Στο θέμα της παρουσίας ελληνικών και τουρκικών δυνάμεων, η τουρκική αντιπροσωπεία ανέφερε ότι κατά την άποψη τους οποιαδήποτε διευθέτηση και να επιτευχθεί, τα τουρκικά στρατεύματα θα πρέπει να παραμείνουν στην Κύπρο και ζήτησε την αύξηση του τουρκικού αποσπάσματος και ότι τα τουρκικά στρατεύματα θα πρέπει να εγκατασταθούν σε περιοχές στις οποίες είναι πιθανόν να ξεσπάσουν φασαρίες.

Η Ελληνική κυπριακή αντιπροσωπεία ανέφερε ότι δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή καμιά διευθέτηση, η οποία να βασίζεται επί της αρχής ότι θα υπάρχει μια Συνθήκη Εγγύησης ή Συμμαχίας ή που θα προβλέπει την εγκατάσταση Ελληνικών και Τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο.

Ερωτηθείσα από τον κύριο Σαντς για το ποια μέτρα θα εισηγείτο για τη δημιουργία εμπιστοσύνης στους Τούρκους σχετικά με τη φυσική τους ασφάλεια, η ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία, ανέφερε ότι η τουρκική πλευρά προσποιείτο ότι ανησυχεί για το

θέμα της φυσικής ασφάλειας με σκοπό να κερδίσει πολιτικά δικαιώματα διαχωριστικής φύσεως. Ο κ. Κληρίδης στη συνέχεια ανέφερε ότι οι Ελληνοκύπριοι ήταν προετοιμασμένοι να εξετάσουν ότι οι ξένοι παρατηρητές όπως παρατηρητές των Ηνωμένων Εθνών θα μπορούσαν να εγκατασταθούν στην Κύπρο για περιορισμένη περίοδο για να επιβλέπει τις επιχειρήσεις των δυνάμεων ασφαλείας.

Ο Ντάνκαν Σαντς ανέφερε ότι για μια μεταβατική περίοδο και ως προσωρινό μέτρο θα ήταν αναγκαίο να εξετασθεί η εγκατάσταση στην Κύπρο ορισμένων διεθνών δυνάμεων ώστε τα αποσπάσματα της Ελλάδας και της Τουρκίας θα πρέπει να αποσυρθούν από τη νήσο. Η τουρκική πλευρά απέρριψε αέσωσ την πρόταση αυτή και επανέλαβε την αξίωση της όπως αυξηθεί το τουρκικό αποσπασμα στην Κύπρο τονίζοντας ότι δεν ανησυχούν εάν η Ελλάδα δεν επιθυμεί αύξηση του αποσπάσματος της.

Ο κ. Σαντς συνόψισε τις απόψεις του ως εξής:

Μου φαίνεται ότι θα πρέπει να παράσχουμε κάποιες διευθετήσεις για φυσική ασφάλεια των Τούρκων. Ολοι μας θα ήθελαν να να εξευρεθεί μια λύση η οποία θα καταστήσει την Κύπρο να προχωρήσει ως ενοποιημένη χώρα με μια διοίκηση. Δέχομαι ότι το ερώτημα της ασφάλειας είναι σημαντικό αλλά δεν νομίζω ότι η κατάσταση που πρότειναν οι Τούρκοι είναι η μόνη.

Ο Ντάνκαν Σαντς μετά είπε ότι τα μεταβατικά βήματα θα πρέπει να αναληφθούν και εισηγήθηκε την πρόσκληση στην Κύπρο κάποιας διεθνούς αστυνομικής μονάδας για μεταβατική περίοδο για να βοηθήσει στη δημιουργία ατμόσφαιρας εμπιστοσύνης και εξήγησε ότι δεν υπάρχει σκέψη όπως τα στρατιωτικά αποσπάσματα της Ελλάδας και της Τουρκίας, αλλά μιας άλλης δύναμης η οποία θα έχει ικανοποιητική ισχύ να θέτει τέρμα σε τέτοιες συγκρούσεις όπως οι τελευταίες.

Κατέστη σαφές ότι δεν υπήρχε κοινό έδαφος συμφωνίας και σαν αποτέλεσμα ο Ντάνκαν Σαντς εισηγήθηκε αναβολή της συνάντησης για τις 20 Φεβρουαρίου για να δώσει την ευκαιρία ιδιωτικών

προκαταρκτικών συνομιλιών στο Τσέκερς (εξοχική κατοικία του βρετανού πρωθυπουργού) πρώτα με την ελληνική αντιπροσωπεία και ύστερα με την τουρκική.